

ВИСНОВОК
про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
дисертації Фоміна Павла Вікторовича
на тему: «Внутрішня система правосуддя міжнародних міжурядових
організацій» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 293
«Міжнародне право» з галузі знань 29 –Міжнародні відносини

1. Обґрунтування вибору теми дослідження. Функціонування міжнародних міжурядових організацій (далі – ММУО) зазвичай переслідує глобальні цілі, визначені їхніми установчими актами, зокрема співробітництво держав у різних сферах суспільного життя як-от економічна, соціальна, культурна, наукова, сприяння заохоченню і дотриманню прав людини, підтримання миру та безпеки тощо. Досягнення таких цілей та ідеалів базується на розгалуженому організаційному апараті, представленаому персоналом організації. Крім того, задля забезпечення можливості ефективного і незалежного виконання своїх функцій ММУО наділені імунітетом від юрисдикції держав. Такий імунітет захищає організації від можливого впливу і тиску з боку держав-членів через їхні судові органи. Разом з тим, міжнародні цивільні службовці, які входять до складу секретаріатів ММУО і мають особливе покликання – служити ідеалам миру, поваги основних прав, економічного і соціального прогресу та міжнародного співробітництва, нерідко стикаються з необхідністю захисту своїх трудових прав від ймовірного порушення з боку адміністрації внаслідок недотримання умов контракту або положень і правил про персонал, якими безпосередньо регулюється діяльність таких працівників. Означене викликало нагальну потребу у створенні внутрішніх систем правосуддя ММУО. Однак, діяльність таких механізмів урегулювання трудових суперечок вимагає створення належних умов для забезпечення їхньої незалежності й неупередженості у структурі організації, оскільки рішення таких трибуналів, як правило, є остаточними і не підлягають оскарження та перегляду в міжнародних судових і конвенційних органах з прав людини.

Означене свідчить про актуальність обраної теми дослідження і її значущість для науки міжнародного публічного права.

Питанню функціонування внутрішніх систем правосуддя ММУО не було приділено достатньо уваги в науці міжнародного права. Разом з тим, окремі аспекти щодо міжнародно-правового захисту трудових прав та внутрішньої структури міжурядових організацій були висвітлені у роботах вітчизняних та зарубіжних науковців: А. Абашидзе, Б. Ашавський, М. Баймуратов, Т. Гордєєва, О. Зайцева, К. Колісніченко, Д. Кулеба, В. Лисик, Г. Морозов, Т. Нешатаєва, Т. Сироїд, О. Тарасов, В. Федоров, Т. Циганкова, В. Чолганська, K. Dykmann, W. Friedmann, A. Fatouros, O. Elias, S. Villalpando та ін.

Мета роботи. Мета дисертаційного дослідження полягає у вирішенні наукового завдання, що полягає у розкритті організаційно-правової основи діяльності внутрішніх систем правосуддя міжнародних міжурядових організацій і визначені особливостей захисту трудових прав у межах таких механізмів.

Завдання дослідження:

- охарактеризувати становлення та розвиток внутрішньої системи правосуддя міжнародних міжурядових організацій;
- виокремити етапи становлення внутрішньої системи правосуддя міжнародних міжурядових організацій;
- визначити цілі і завдання функціонування внутрішньої системи правосуддя міжнародних міжурядових організацій
- розкрити особливості захисту прав співробітників персоналу ООН у межах неформального рівня врегулювання трудових суперечок;
- охарактеризувати формальний організаційно-правовий механізм вирішення трудових суперечок у межах ООН;
- надати характеристику внутрішніх механізмів розв'язання суперечок у межах спеціалізованих установ ООН;
- визначити особливості вирішення трудових суперечок у межах міжнародних міжурядових організацій за участі позаштатних працівників;
- розкрити особливості розв'язання трудових суперечок органами внутрішньої системи правосуддя Рада Європи;
- охарактеризувати організаційно-правовий механізм вирішення спорів між персоналом й адміністрацією Організації Північноатлантичного договору
- охарактеризувати порядок звернення до органів внутрішньої системи правосуддя Організації Американських Держав;
- виокремити та охарактеризувати механізми вирішення трудових суперечок Організації з безпеки і співробітництва в Європі.
- дослідити практику адміністративних трибуналів міжнародних міжурядових організацій щодо захисту прав співробітників персоналу

Об'єктом дослідження є відносини у сфері функціонування внутрішніх систем правосуддя міжнародних міжурядових організацій.

Предметом дослідження є внутрішня система правосуддя міжнародних міжурядових організацій.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертаційного дослідження складають загальнотеоретичні та спеціальні методи наукового пізнання. Зокрема, *порівняльно-правовий* метод був використаний задля визначення положень внутрішніх актів ММУО, статутних і процедурно-процесуальних актів органів внутрішньої системи правосуддя, якими регламентовано порядок вирішення суперечок, що виникають між персоналом й адміністрацією організації. *Аксіологічний метод* було застосовано з метою надання характеристики положень статутних і процедурно-процесуальних актів та рішень внутрішніх механізмів вирішення суперечок ММУО щодо дотримання прав людини, гарантованих універсальними і регіональними угодами в галузі прав людини. *Історичний метод* було використано з метою поглиблена дослідження і розуміння особливостей становлення і розвитку внутрішньої системи правосуддя ММУО. Використання *формально-логічного методу* надало можливість виявити існуючі недоліки та прогалини у статутних і процедурно-процесуальних актів органів внутрішньої системи правосуддя ММУО, якими регламентовано порядок вирішення внутрішніх суперечок. Усі методи було застосовано у їхньому

взаємозв'язку, що сприяло всебічності, повноті й об'єктивності одержаних наукових висновків.

Наукова достовірність результатів дисертації забезпечується тим, що для досягнення мети і завдань дослідження було проаналізовано міжнародні угоди з прав людини, внутрішніх актів ММУО, положення статутних і процедурно-процесуальних (регламенти, практичні керівництва тощо) органів внутрішньої системи правосуддя організацій, якими регламентовано порядок вирішення внутрішніх суперечок.

2. Формулювання наукової проблеми, нове вирішення якої отримано у дисертації

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано вирішення наукового завдання, що полягало у з'ясуванні організаційно-правової основи функціонування внутрішніх систем правосуддя ММУО універсального і регіонального характеру з метою захисту міжнародних цивільних службовців. За підсумками здійсненого наукового дослідження отримано нові положення, спрямовані на вдосконалення і розвиток доктрини міжнародного публічного права у цій сфері.

3. Наукові положення, розроблені особисто дисертантом, та їх новизна

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

Уперед:

- охарактеризовано генезу розвитку внутрішньої системи правосуддя міжнародних міжурядових організацій на прикладі. Адміністративного трибуналу Ліги Націй та механізмів урегулювання трудових суперечок ООН, які функціонували до реформи 2009 р.; виокремлено етапи становлення внутрішньої системи правосуддя ММУО: з 1927 р. – з моменту створення Адміністративного трибуналу Ліги Націй, який в подальшому став Адміністративним трибуналом МОП – до 1949 р.; з 1949 р. – з моменту створення Адміністративного трибуналу ООН – до 2009 р.; з 2009 р., коли відбулося реформування внутрішньої системи ООН – по теперішній час.

- розкрито структуру внутрішньої системи правосуддя ООН, яка представлена формальним і неформальним рівнями. Зазначено, що вирішенню суперечок у межах формального рівня має передувати використання всіх можливих неформальних механізмів (звернення до Омбудсмена, посередництво, перегляд рішення керівником структурного підрозділу тощо);

- розкрито особливості захисту трудових прав позаштатних співробітників (волонтери, стажери, підрядники, добровольці та ін.), які широко застосовуються ММУО для виконання їхніх завдань і функцій, у межах системи внутрішнього правосуддя;

- визначено цілі і завдання діяльності внутрішніх систем урегулювання трудових суперечок міжнародних міжурядових організацій, що полягають у дотриманні права на справедливий судовий розгляд, захисті трудових прав співробітників персоналу та забезпечення безперервного й ефективного функціонування організації шляхом зменшення навантаження у зв'язку з численними провадженнями, пов'язаними з вирішення суперечок між персоналом й адміністрацією;

- розкрито організаційно-правову структуру внутрішніх систем правосуддя міжнародних регіональних організацій; вказано, що такі системи мають класичну дворівневу будову, представлену офіційним і неофіційним компонентами.

Удосконалено:

- підходи щодо розуміння права на справедливий судовий розгляд. Вказано, що у зв'язку з наділенням ММУО імунітетом від національної судової юрисдикції, на них покладається зобов'язання щодо створення необхідної організаційно-правової основи для захисту означеного права міжнародних цивільних службовців;

- положення щодо захисту трудових прав, гарантованих міжнародно-правовими угодами в галузі прав людини і національним законодавством держав. Зазначено, що міжнародні міжурядові організації повинні створити умови для захисту трудових прав міжнародних цивільних службовців, закріплених Правилами і Положеннями про персонал, шляхом створення власних інституцій або визнання юрисдикції вже існуючих адміністративних трибуналів;

- положення щодо процедури подачі і розгляду скарг за допомогою онлайн-систем, що відповідає сучасним викликам, пов'язаним з пандемією COVID- 19 і має за мету забезпечити безпеку осіб, які беруть участь у справі.

Набули подальшого розвитку наукові положення щодо:

- організаційно-правової структури міжнародних міжурядових організацій; вказано, що внутрішні системи правосуддя є невід'ємним елементом у структурі ММУО, діяльність яких спрямована на вирішення внутрішніх суперечок між працівниками персоналу й адміністрацією організації;

- імунітетів ММУО, зазначено, що наділення організацій імунітетом від юрисдикції судових органів держав-членів має на меті забезпечення їхньої незалежності і неупередженості у прийнятті рішень та попередження ймовірного впливу або тиску під час здійснення ними своєї діяльності.

- інституту Омбудсмена як невід'ємної складової організаційно-правового механізму захисту прав людини в межах функціонування міжнародних міжурядових організацій;

- правового статусу суддів; зазначено, що незалежність і неупередженість суддів адміністративних трибуналів ММУО є запорукою дотримання прав людини співробітників персоналу, визначених контрактами і внутрішніми актами організацій.

4. Обґрунтованість та достовірність наукових положень результатів і висновків дисертації забезпечена використанням широкого кола міжнародно-правових актів, зокрема: установчих і процедурно-процесуальних актів адміністративних трибуналів ММУО, міжнародних угод; літературних передходжерел та методів наукового пізнання.

5. Рівень теоретичної підготовки здобувача, його особистий внесок у розв'язання конкретного наукового завдання. Рівень обізнаності здобувача з результатами наукових досліджень інших учених.

Здобувач продемонстрував високий рівень теоретичної підготовки. Теоретичну базу дослідження становлять праці вітчизняних і зарубіжних науковців, серед яких: А. Абашідзе, Б. Ашавський, М. Баймуратов, Т. Гордєєва,

О. Зайцева, К. Колісніченко, Д. Кулеба, В. Лисик, Г. Морозов, Т. Нешатаєва, Т. Сироїд, О. Тарасов, В. Федоров, Т. Циганкова, В. Чолганська, К. Dykmann, W. Friedmann, A. Fatouros, O. Elias, S. Villalpando та ін.

У роботі опрацьовано міжнародно-правові угоди з права людини, внутрішні акти міжнародних міжурядових організацій (Правила, положення, регламенти, статутні і процедурно-процесуальні акти органів внутрішньої системи правосуддя.

Здобувач показав високий рівень обізнаності з результатами наукових досліджень інших учених за темою дисертації.

6. Наукове та практичне значення роботи полягає в тому, що матеріали та висновки дисертації можуть бути використані у науково-дослідній сфері, навчальній та законотворчій діяльності: у науково-дослідній сфері – для подальшого дослідження механізмів захисту прав людини співробітників міжнародних міжурядових організацій; у правотворчій сфері – для розробки та удосконалення положень правових актів для усунення існуючих прогалин та колізій; у правозастосовній діяльності – результати наукового дослідження можуть бути використані міжнародними міжурядовими організаціями з метою удосконалення механізмів захисту трудових прав їхніх співробітників; у навчальних цілях – результати роботи можуть бути використані при розробці навчально-методичних матеріалів з дисциплін «Міжнародне право прав людини», «Міжнародне публічне право», «Право міжнародних організацій», «Міжнародне судочинство»; в інформаційно-аналітичній сфері – для розширення знань про організаційно-правову структуру внутрішньої системи правосуддя міжнародних міжурядових організацій.

7. Використання результатів роботи.

Розроблені за дисертаційним дослідженням висновки, пропозиції та рекомендації використовуються в освітньому процесі кафедри міжнародного і європейського права юридичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна при підготовці та проведенні лекцій, семінарських та практичних занять з навчальних дисциплін «Міжнародно-правові засади правозахисної діяльності», «Міжнародне судочинство» тощо.

8. Повнота викладу матеріалів дисертації в публікаціях та особистий внесок здобувача в публікації. Основні теоретичні положення і висновки дисертації викладені в 13 наукових публікаціях, з яких 2 статті – у наукових фахових виданнях України, 2 – у зарубіжних періодичних виданнях, а також 9 тезах наукових доповідей. Усі наукові публікації Фоміна П.В. відповідають вимогам п. 11 «Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 167 від 06 березня 2019 року.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

публікації у фахових виданнях України:

1. Фомін П.В. Правовий статус суддів внутрішньої системи правосуддя ООН. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 3. С. 335–337.

2. Фомін П.В. Внутрішня система врегулювання трудових спорів міжнародних фінансових організацій. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «ПРАВО»*. 2020. Вип. 29. С. 354–360.

наукова праця, в якій опубліковані основні наукові результати дисертації у періодичному науковому виданні держави, яка входить до Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу

3. Фомін П.В. Внутрішня система розв'язання трудових суперечок Організації Північноатлантичного договору. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2020. № 3 (31), Vol. 2. С. 232–237.

наукова праця, в якій опубліковані основні наукові результати дисертації у періодичному науковому виданні іншої держави:

4. Фомін П. Защита трудовых прав сотрудников Совета Европы. *Legea și Viața*. 2019. №7/2. С. 86–89.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертацій:

5. Фомін П.В. Міжнародно-правове регулювання запобігання корупції в судових органах. *Від громадянського суспільства – до правової держави* : зб. тез доп. XIII Міжнар. наук. конф. молодих вчених та студентів (м. Харків, 27 квітня 2017 р.). Харків, 2017. С. 354–356.

6. Фомін П.В. Деякі аспекти подачі заяв до Трибуналу зі спорів ООН через портал eFILING. *Актуальні питання протидії кіберзлочинності та торгівлі людьми* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 15 листопада 2017 р.). Харків, 2017. С. 206–208.

7. Фомін П.В. Деякі аспекти врегулювання спорів у рамках внутрішньої системи правосуддя ООН шляхом посередництва. *Верховенство права – основоположний принцип правової держави* : зб. тез доп. IX Наук. кругл. стіл молодих вчених, аспірантів та магістрів (м. Харків, 15 грудня 2017 р.). Харків, 2017. С. 447–450.

8. Fomin P.V. Topical issues of the informal dispute resolution within the United Nations internal justice system. *Academic and scientific challenges of diverse fields of knowledge in the 21-st century* : матеріали VII Всеукр. студент. наук. конф. з міжнародною участю (м. Харків, 2 березня 2018 р.). Харків, 2018. С. 23–25.

9. Фомін П.В. Порядок звернення до Трибуналу зі спорів Організації Об’єднаних Націй. *Захист прав людини: національний та міжнародно-правовий виміри: Від громадянського суспільства – до правової держави* : зб. тез доп. XIV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20 квітня 2018 р.). Харків, 2018. С. 498–501.

10. Фомін П.В. Реформування внутрішньої системи правосуддя Організації Об’єднаних Націй. *Від громадянського суспільства – до правової держави* : зб. тез доп. XIV Міжнар. наук. конф. молодих вчених та студентів (м. Харків, 27 квітня 2018 р.). Харків, 2018. С. 387–391.

11. Фомін П.В. Деякі питання відповідальності суддів внутрішньої системи правосуддя Організації Об’єднаних Націй. *Сучасна юридична наука:*

проблеми доктринальної комунікації : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 19 квітня 2019 р.). Харків, 2019. С. 306–308

12. Фомін П.В. Актуальні питання захисту прав співробітників Організації Об'єднаних Націй. *Захист прав людини: міжнародний та вітчизняний досвід* : матеріали І Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 16 травня 2019 р.). Київ, 2019. С. С. 640–642.

13. Фомін П.В. Деякі аспекти захисту прав співробітників Міжнародної організації кримінальної поліції (ІНТЕРПОЛ). *Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми* : тези доп. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 17 травня 2019 р.). Харків, 2019. С. 231–233.

Матеріали дисертації повністю відображені в публікаціях.

На підставі вивчення тексту дисертації здобувача, автореферату дисертації, наукових праць здобувача та довідки про на наявність запозичень з інших документів (перевірку наявності текстових запозичень виконано в антиплагіатній інтернет-системі Strikeplagiarism.com) встановлено, що дисертаційна робота виконана самостійно, текст дисертації не містить плагіату, а дисертація відповідає вимогам академічної добросесності.

Особистий внесок здобувача. Усі положення новизни, що виносяться на захист та висновки, зроблені у цій дисертації, зроблені автором самостійно, апробовані та опубліковані автором одноособово.

9. Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення, висновки і пропозиції, які містяться в дисертації, обговорювалися та були схвалені на засіданнях кафедри міжнародного і європейського права Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Ключові положення роботи доповідалися на XIII Міжнародній науковій конференції молодих вчених та студентів «Від громадянського суспільства – до правової держави» (27 квітня 2017 р., м. Харків), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні питання протидії кіберзлочинності та торгівлі людьми» (15 листопада 2017 р., Харків), IX Науковому круглому столі молодих вчених, аспірантів та магістрів «Верховенство права-основоположний принцип правової держави» (15 грудня 2017 р., м. Харків), VII Всеукраїнській студентській науковій конференції з міжнародною участю «Academic and scientific challenges of diverse fields of knowledge in the 21-st century» (2 березня 2018 р., м. Харків), XIV Міжнародній науково-практичній конференції «Від громадянського суспільства – до правової держави. Захист прав людини: національний та міжнародно-правовий виміри» (20 квітня 2018 р., м. Харків), XIV Міжнародній науковій конференції молодих вчених та студентів «Від громадянського суспільства – до правової держави» (27 квітня 2018 р., м. Харків), Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасна юридична наука: проблеми доктринальної комунікації» (19 квітня 2019 р., м. Харків), I Міжнародній науково-практичній конференції «Захист прав людини: міжнародний та вітчизняний досвід» (16 травня 2019 р., м. Київ), Міжнародній науково-практичній конференції «Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми» (17 травня 2019 р., м. Харків).

10. Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана чіткою мовою, структура дисертації відповідає алгоритму здійсненого автором дослідження.

Матеріал дисертації викладено в суворій логічній послідовності та доступний для сприйняття. Зміст, оформлення дисертації та кількість публікацій відповідають Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом МОН № 759 від 31.05.2019), і «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 167 від 06 березня 2019 р. (Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 979 від 21.10.2020).

11. Відповідність змісту дисертації спеціальності з відповідної галузі знань, з якої вона подається до захисту.

За своїм фаховим спрямуванням, науковою новизною і практичною значимістю дисертаційна робота П.В. Фоміна відповідає спеціальності 293 – Міжнародне право.

12. Рекомендація дисертації до захисту. Дисертаційна робота Фоміна Павла Вікторовича виконана на високому науковому рівні та є цілісним науковим дослідженням, яке відповідає встановленим вимогам чинного законодавства України.

Враховуючи високий рівень досліджень, актуальність, новизну, практичну цінність отриманих результатів та відповідність роботи спеціальності 293 «Міжнародне право» дисертація П.В. Фоміна «Внутрішня система правосуддя міжнародних міжурядових організацій» рекомендується до захисту в спеціалізованій вченій раді для здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 293 «Міжнародне право».

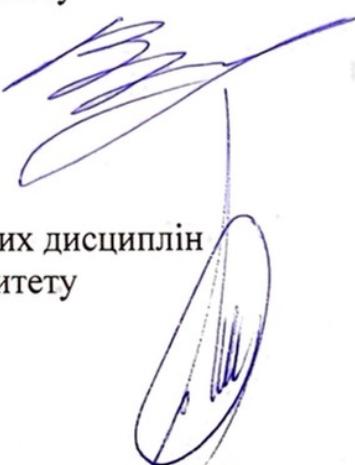
Рецензент

професор кафедри конституційного і муніципального права

Харківського національного університету

імені В. Н. Каразіна,

д.ю.н., професор



Віталій СЕРЬОГІН

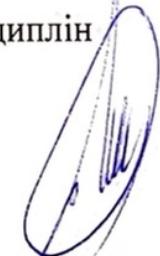
Рецензент

доцент кафедри кримінально-правових дисциплін

Харківського національного університету

імені В. Н. Каразіна,

к.ю.н.



Гліб РИБАЛКО

